

En Læge i Vendsyssel 1640.

Ved C. Klitgaard.

I sin interessante Bog »Kirurger og Doctores« (Kbh. 1829), i hvilken Stabslæge Gordon Norrie fører det absolutte Bevis for, at han i Modsætning til alle tidligere Medicinalhistorikere har Ret i sin Paastand om, at kun Kirurger og ikke Medicinere havde Ret til Udvøelse af kirurgisk Praksis (under hvilken ogsaa faldt Aareladning og udvortes Behandling af Kønssygdomme), omtaler Forfatteren ogsaa de Operatører, der under Navn af Tandbrækkere, Stensnidere, Broksnidere og Stærstikkere praktiserede rundt om i Landet, og hvoraf de fleste var Landfarere, der optraadte paa Markeder og som oftest i Forbindelse med Gøglere, ja, ikke sjældent tillige selv var udøvende Gøglere. Endvidere omtaler Forfatteren Lægpraktikanterne, hvis Virksomhed oprindelig var ganske lovlig og paa det medicinske Omraade først blev indskrænket 1619, da det forbødes andre end Medici at give Medikamenter udvortes, medens deres Virksomhed paa det kirurgiske Omraade var blevet forbudt langt tidligere. I mine Bøger om Nibe og Hjørring har jeg paavist, at der allerede fra det 16. Aarh. af var Bartskærere i disse Byer, og en Mester Hans Jensen i Sæby, der omtales 1614¹⁾, var formodentlig ogsaa Bartskær. Ogsaa ude paa Landet har der i det 17. Aarh.

¹⁾ Berglum H. Tgb. 18. Okt.

været fastboende Bartskærere, men muligt har de dog som Feltskærere været knyttet til Militæret; en Helias Jørgensen, »Balber und Feltskær« boede 1647 i Nørre Vraa i Børglum Herred, og en Jens Ibsen, »Bartskær«, boede 1670 i Mosbjerg Sogn i Horns Herred.¹⁾ 1718 ansattes en Garnisonsfeltskær ved Hals og Fladstrands Skanser, først med Bopæl i Fladstrand (Frederikshavn), senere i Sæby, og disse Feltskærere benyttedes naturligvis ogsaa af den civile Befolkning; 1773 blev der ansat Stadskirurger i Hjørring og Skagen, sidstnævnte Embede flyttedes 1774 til Sæby. Endelig skal nævnes, at Martin Georg Zachouen, f. i Tyskland ca. 1730, d. i Dronninglund 1806, ca. 1780 blev ansat som Godskirurg ved Dronninglund af den bekendte Brigadér W. Halling, vistnok under Hensyn til den da i store Dele af Jylland grasserende Folkesyphilis.

Medens Landefarerne sædvanligvis var Operatører, der reklamerede med Tandudtrækning, Operationer for Brok, Blæresten og Øjensygdomme, er det vist noget pure enestaaende, at en Landefarer har givet sig af med medicinsk Praksis, da en saadan jo krævede længere Tids Ophold paa Egnen. Imidlertid har vi i Jerslev Herredstingbog for 1640²⁾ en Reklame fra en ellers ukendt »Doktor«, der tog Tingsvidne om sine heldige Kure.

Chr. Mortensen i Jerslev vidnede, at formedelst Guds Hjælp og Doktor Christoffer Christensens Forfaring i Lægekunsten havde han forvundet en indvortes Sygdom, som ham en Tid lang havde paa-hængt, og Maren Christensdatter i Klæstrup berettede, at hun havde et lille Dregebarn, 1½ Aar gammel,

¹⁾ Hjørring Tgb. 1647 fol. 91 og 1670 fol. 87 b.

²⁾ Datoen glemt noteret.

som Doktor Christoffer Christensen med Guds Hjælp og sin Lægedomskunst hjalp fra den faldende Sygdom (3: Krampe). Derpaa lod Doktoren tinglæse følgende Kundgørelse: »Her er kommen en forfaren Mand udi Lægedomskunsten, som kan hjælpe for adskillige Skader og Bræk, som han Gud til Ære og Sandfærdigheds Bestyrkelse bevist haver, at fremdrage de Fattige for Guds og en kristen Kærligheds Skyld, enhver for en billig Betaling, og haver han formedelst Guds Hjælp og sin Kunst disse Frugter her i Herredet udrettet: En liden Dreng, Søren Andersen, 2 $\frac{1}{2}$ Aar gammel, og en Kvinde, Maren Jensdatter, i Jerslev Sogn er formedelst Guds Hjælp og hans velforfarne Kunst for den faldende Sot befriet, desligeste en Mand, Christen Mortensen paa Haven, befriet for den slemme Sygdom Svindsot og aldeles indvortes og udvortes fordrevet, nok en Pige, Ane, i Underaare i Serridslev, som var døv.« Doktor Christoffer er ikke senere paa-truffet, men han har utvivlsomt ikke hørt til de lokale Kvaksalvere, selv om hans Dokortitel vel næppe var ægte, — han findes i hvert Fald ikke i Carøes: Doktorer og Licentiater.
